

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ТУШКОВА ГАННА АНАТОЛІВНА

УДК 378.091.3:[78:172.15](477)(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Спіцин Євгеній Сергійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Михайличенко Олег Володимирович,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри всесвітньої історії,
міжнародних відносин та методики
навчання історичних дисциплін;

кандидат педагогічних наук
Циганок Оксана Олександрівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
старший викладач кафедри української
літератури, українознавства та
методик їх навчання.

Захист відбудеться 31 травня 2018 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 26 квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Провідною проблемою української освіти є визначення стратегії виховання особистості школярів. В умовах євроінтеграції та модернізації освіти пріоритетним напрямом виступає патріотичне виховання громадянина як активного суб'єкта життя, який проявляє високий рівень патріотичних почуттів, глибоко поважає культурні цінності українського народу, його історико-культурні надбання і традиції, готовий до виконання громадянського та конституційного обов'язку. Одним із ефективних засобів патріотичного виховання є українське музичне мистецтво, яке має унікальні можливості впливу на особистість і здатне змінити свідомість людини.

У зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Значною мірою позитивний результат в освітньому процесі залежить від здійснення наукового пошуку педагогічних умов, змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Актуальність проблеми патріотичного виховання студентської та учнівської молоді відображено в законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Концепції нової української школи (2016), Концепції національного виховання студентської молоді (2009), Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015).

Проблеми патріотичного виховання особистості досліджено у працях таких науковців, як О. Абрамчук, М. Боришевський, Г. Ващенко, Н. Кузьменко, А. Марушкевич, О. Михайличенко, Т. Мельничук, Р. Петронговський, Д. Тхоржевський та ін. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання висвітлено в дослідженнях В. Бугрія, І. Казанжи, О. Козлової, С. Лавриненко, О. Лобової, Г. Ніколаї, Л. Пелех, О. Пехоти, А. Сбруєвої, О. Семенов, Є. Спіцина, А. Старєвої, П. Троцько, З. Удич, Т. Філімонової, О. Циганок, Т. Яцули та ін.; концептуальні засади патріотичного виховання особистості вивчали І. Бех, С. Вітвицька, А. Колот, О. Падалка, О. Пометун, О. Сухомлинська та ін.; компоненти підготовки майбутніх учителів до виховання учнівської молоді розробляли С. Максименко, О. Пелех та ін.

Питання виховання патріотизму студентів засобами українського музичного мистецтва розкрито в наукових дослідженнях С. Борисової (формування національної самосвідомості майбутніх учителів засобами українського музичного мистецтва), Р. Осипець (формування національної самосвідомості майбутніх учителів засобами української народнопісенної культури), О. Стьопіної (виховання патріотизму студентів через комплекс взаємодіючих мистецтв), Г. Шевченко (патріотичне виховання молоді засобами мистецтва) та ін. Водночас у вітчизняній педагогіці відсутні комплексні дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання учнів засобами українського музичного мистецтва.

Теоретичний аналіз наукових джерел, вивчення практичного досвіду дозволили виявити *суперечності*, зокрема, між:

– суспільним визнанням проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання учнів засобами українського музичного мистецтва і реальним станом такої підготовки;

– необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва і недостатнім теоретичним обґрунтуванням означеного процесу;

– важливістю забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та недосконалістю відповідного методичного забезпечення.

Отже, актуальність проблеми, теоретичне і практичне значення, необхідність подолання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося відповідно до тематичного плану наукових досліджень Київського національного університету імені Тараса Шевченка з теми «Розвиток цілісної особистості в контексті соціальних змін: соціальні, психологічні та педагогічні аспекти» (реєстраційний номер 0114U003481). Тему дослідження затверджено вченою радою факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 14 від 18 листопада 2014 року) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 4 від 26 травня 2015 року).

Мета дослідження – розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Відповідно до мети сформульовано **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів.

2. Розкрити педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді.

3. Визначити сутність, критерії, показники та рівні підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

4. Розробити та науково обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

5. Експериментально перевірити ефективність моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Методологічну основу дослідження становлять закони та категорії наукового пізнання; принципи науковості, історизму, системності, цілісності, єдності загальнолюдського і національного, теорії та практики, взаємозв'язку і взаємодії об'єктивного та суб'єктивного, традиційного й інноваційного, історичного та логічного; ідеї доцільності творчого використання кращих національних традицій в умовах розбудови сучасної освіти України. У процесі дослідження використано сучасні наукові підходи (системний, аксіологічний, міждисциплінарний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, діяльнісний).

Теоретичну основу дослідження становлять:

– положення філософських, психолого-педагогічних праць щодо проблем патріотичного виховання (І. Бех, М. Боришевський, Г. Ващенко, О. Вишневецький, Н. Кузьменко, В. Курок, О. Козлова, А. Марушкевич, Т. Мельничук, О. Плахотнік, Ю. Руденко, А. Сбруєва, О. Семенов, Є. Спіцин, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, Є. Хриков та ін.);

– теорії музичної педагогіки (Ф. Колесса, О. Кошиць, О. Лобова, Г. Падалка, О. Ростовський, Р. Савченко, Г. Шевченко та ін.);

– історії музичної педагогіки (О. Кононова, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, О. Рудницька, О. Устименко-Косоріч, Н. Філіпчук, М. Черепанін та ін.);

– концептуальні положення формування та розвитку особистості (Б. Ананьєв, С. Виготський, О. Дарвіш, І. Кон, Г. Крайг, Ю. Лянной та ін.).

Для вирішення поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

– *аналіз, синтез, порівняння, систематизація, класифікація* філософських, історичних, психологічних, педагогічних, музикознавчих та методичних джерел, що дало змогу обґрунтувати сутність понять «патріотизм» та «підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів», виявити стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва;

– *конструктивно-генетичний* – для розкриття педагогічного потенціалу українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді;

– *узагальнення та прогнозування* – для визначення сутності, критеріїв, показників та рівнів сформованості підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва, для розробки відповідних навчально-методичних матеріалів;

– *моделювання* – для наукового обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічних умов її реалізації;

– *вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів* – для з'ясування державної освітньої політики щодо патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва;

– *інтерв'ю, анкетування, бесіда, включене та опосередковане спостереження, експертна оцінка* – для визначення критеріїв, рівнів та показників підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва;

– *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічних умов її реалізації;

– *математичної статистики* – для оцінки результатів констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось упродовж 2014–2016 років на базі Київського національного лінгвістичного університету, Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка та Інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». В експерименті взяли участь 259 студентів та 47 викладачів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* цілісно досліджено проблему підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва; обґрунтовано сутність феномена «підготовленість майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва»; розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва (мета, завдання, підходи, принципи, компоненти, зміст, етапи, методи, засоби, форми, діагностичний інструментарій) та педагогічні умови її реалізації (створення культурно-освітнього середовища закладу вищої освіти, що сприяє позитивній мотивації майбутніх учителів до патріотичного виховання; використання інноваційних методів, форм та засобів у підготовці майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів; моделювання соціально-професійних ситуацій з метою формування підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва); визначено критерії (когнітивно-оцінний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий), показники та рівні (високий середній, низький) підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Уточнено стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів; сутність понять «патріотизм», «патріотичне виховання», «підготовка майбутніх учителів до патріотичного

виховання школярів»; педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді.

Подальшого розвитку набули зміст, методи і форми організації освітнього процесу, спрямованого на підготовку майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні і впровадженні до освітнього процесу закладів вищої освіти методичних рекомендацій щодо патріотичного виховання студентської молоді, які включають практичні розробки виховних заходів, спрямовані на підготовку майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Основні результати дослідження, методичні рекомендації можуть бути використано викладачами, кураторами академічних груп в організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, при розробці посібників, планів та програм із патріотичного виховання студентської молоді; як організаційно-методичне забезпечення самостійної, індивідуальної роботи студентів; програм педагогічних практик; у системі позааудиторної роботи студентів. Отримані результати дослідження можуть бути застосовано в системі післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Київського національного лінгвістичного університету (довідка № 674/03 від 21.04.2016 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка № 12 від 06.04.2016 р.), Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 107 від 05.04.2016 р.).

Вірогідність дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень; системним аналізом наукових джерел, законодавчих і нормативних документів; використанням комплексу методів науково-педагогічного пошуку, адекватних меті, завданням, об'єкту, предмету дослідження; поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів, тривалістю і широтою дослідно-експериментальної роботи; статистичними методами обробки експериментальних даних; позитивними результатами впровадження моделі і педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи знайшли відображення в доповідях і виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: «Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)» (Львів, 2015), «Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2015), «Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні» (Львів, 2016); на *всукраїнських науково-практичних*

конференціях «Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад» (Київ, 2016), «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (Суми, 2017).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 14 одноосібних публікаціях автора, з них: 6 статей у фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному виданні, 1 навчально-методичний посібник, 1 методичні рекомендації, 5 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (228 найменувань) до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 298 сторінок, основний зміст викладено на 197 сторінках. Робота містить 37 таблиць, 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження та доцільність наукового пошуку; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання; схарактеризовано методи наукового дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, їх вірогідність; представлено інформацію про апробацію та впровадження результатів наукової роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва»** з'ясовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів, розкрито педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді.

Вивчення теоретичних джерел (І. Бех, М. Боришевський, В. Вугрич, О. Гевко, К. Журба, Н. Мухаметшина, В. Скуратівський та ін.) та законодавчо-нормативних документів дозволило констатувати, що патріотизм проявляється на таких рівнях: загальнодержавному, суспільно-груповому та особистісному; виражається як прояв почуттів, свідомості (як ціннісно-раціональна установка) та поведінки (як активна дієва позиція).

На основі застосування аксіологічного підходу уточнено сутність поняття *«патріотизм»* як почуття-цінність, що характеризується любов'ю до своєї Батьківщини, відповідальністю за її долю, готовністю служити і захищати її, а також виражає солідарність із своїм народом та повагу до інших народів.

Розкрито педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання учнівської молоді. Зазначено, що музичні патріотичні твори викликають почуття любові, гордості, відповідальності, хвилювання за долю свого народу; рефлексії, уявлення, формують певний досвід і сприяють самоідентифікації себе з патріотом, громадянином, представником нації.

Аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел (О. Абрамчук, Г. Ващенко, Б. Любан-Плоцца, А. Пілічяускас, В. Плахотнюк, Г. Шевченко та ін.) дозволили виявити фактори педагогічного впливу музичного твору на патріотичні почуття молоді: музичний твір, обраний для прослуховування у зв'язку з потребами особистості (патріотичні ідеї, втілені у вдало створену художню форму та національна забарвленість змісту); популяризація твору (якісне виконання, реклама); рівень емоційно-інтелектуальної сфери (емоційна реакція у процесі музичного сприйняття та рівень музичної підготовки).

Здійснено класифікацію музичних творів патріотичної спрямованості. Відповідно до образно-тематичного критерію виокремлено три напрями, а саме: героїко-патріотичний (готовність захищати свою Батьківщину, героїчні образи піднімають бойовий дух, надихають на подвиг, долають страх), лірико-патріотичний (почуття любові до рідної землі, природи, сім'ї) та національно-культурний (почуття національної гідності, відповідальності та гордості за духовну культуру свого народу).

Застосування міждисциплінарного підходу дозволило визначити поняття «підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів» як процес набуття студентами у процесі освітньої діяльності знань, умінь, навичок, світогляду та цінностей, результатом якого є їхня підготовленість до виховної роботи, спрямованої на патріотичне виховання.

У контексті деталізації підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання засобами українського музичного мистецтва за допомогою конструктивно-генетичного методу виокремлено три періоди розвитку досліджуваного феномену. Аналіз першого періоду (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) дозволив визначити особливості підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання учнів, провідними з яких є: культурно-просвітницька та благодійна концертна діяльність хорових колективів та музично-вокальних гуртків. До означеної діяльності залучалися як студенти, так і високоосвічені в мистецькій сфері викладачі закладів освіти, які слугували авторитетним прикладом для молоді. Аналіз другого періоду (1917–1990 рр.) засвідчив, що виховний вплив на учнівську та студентську молодь відбувався на основі радянської ідеологічної наповненості патріотичного виховання, що не передбачав використання національної музики. Дослідження третього періоду (1991–2016 рр.) виявило, що до 2000 р. патріотичному вихованню студентської та учнівської молоді в Україні приділялось недостатньо уваги. З 2014 р. у патріотичному вихованні використовується модель культури, спрямована на мобілізацію творчого потенціалу молоді.

Акцентовано увагу на необхідності підготовки майбутніх учителів з урахуванням потенційних можливостей творів українського музичного мистецтва як чинника формування патріотичних якостей особистості. З'ясовано, що ефективність підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів забезпечується інтеграцією засобів музичного мистецтва

у викладання дисциплін гуманітарного і професійного циклів, що здійснюється на засадах міждисциплінарного та компетентнісного підходів. Застосування особистісно зорієнтованого та діяльнісного підходів передбачає формування патріотизму у студентів як у навчальній діяльності (уведення міждисциплінарних тем, спрямованих на вивчення історичних прикладів патріотичного виховання в Україні та досвіду інших країн; творче застосування набутих знань і практичних навичок у навчальних і виробничих практиках), так і позанавчальній діяльності (участь у виховних заходах, волонтерській діяльності, в органах студентського самоврядування).

Таким чином, у розділі уточнено стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів, сутність ключових понять дослідження, з'ясовано педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді.

У другому розділі **«Наукове обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічних умов її реалізації»** розроблено та обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Застосування методу моделювання дозволило розробити та науково обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва (рис. 1).

Застосування положень системного підходу дало можливість розглядати підготовку майбутніх учителів до патріотичного виховання як виховання самих студентів та як їх професійно-педагогічну підготовку до виховання школярів у взаємозв'язку і взаємодії. Діяльнісний підхід полягав у формуванні в особистості активної дієвої позиції, яка під час практичної діяльності дозволяє продемонструвати власні патріотичні почуття, цінності, потреби та інтереси. Міждисциплінарний підхід базувався на інтеграції культурологічних, мистецтвознавчих знань та психології мистецтва в навчальні дисципліни, педагогічну практику та позааудиторну роботу. Відповідно до особистісно зорієнтованого, компетентнісного і аксіологічного підходів в освітньому середовищі відбувалося формування в особистості на основі цінностей та смислів вміння застосовувати набуті знання в житті.

У результаті застосування методів аналізу, систематизації та узагальнення було виділено принципи підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва: гуманізації, полікультурності, національної ідентифікації, соціалізації.

Проведений аналіз наукової літератури, узагальнення практичного педагогічного досвіду, навчальних планів підготовки бакалаврів дали можливість визначити компоненти підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий та емоційний.

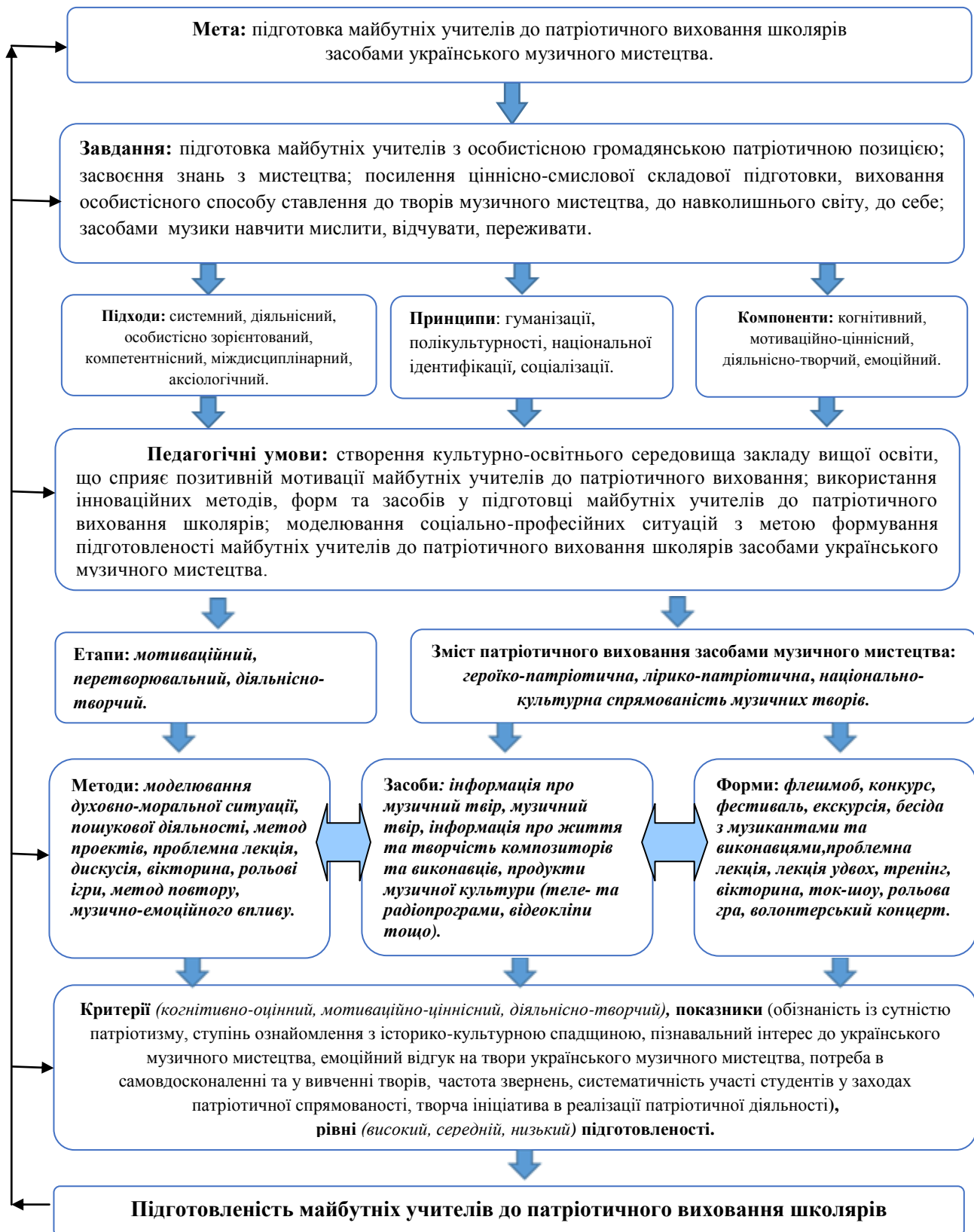

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва

Зміст підготовки реалізується через засоби українського музичного мистецтва. Серед засобів виокремлено такі: музичний твір (слухання, виконання або написання), інформація про факти прояву патріотизму в поведінці, житті та творчості відомих композиторів і виконавців; інформація про музичний твір (музично-педагогічна, мистецькознавча література); надбання музичної культури з використанням сучасних технічних засобів (відеокліпи, музичні теле- та радіопрограми тощо).

Обґрунтовано загальні методи навчання (бесіда, спостереження, моделювання духовно-моральної ситуації, пошукова діяльність, метод проектів) та спеціальні (метод повтору, метод музично-емоційного впливу), використані в патріотичному вихованні.

З'ясовано, що у процесі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів ефективними є такі форми організації: масові (флешмоб, конкурс, фестиваль, екскурсія, бесіда з відомими музикантами, виконавцями, відзначення пам'ятних дат, загальнофакультетські та загальноуніверситетські свята), групові (проблемна лекція, лекція удвох, тренінг, вікторина, ток-шоу, рольова гра, волонтерський концерт), індивідуальні (гра на музичних інструментах чи спів).

Охарактеризовано етапи підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва: мотиваційний, перетворювальний та діяльнісно-творчий.

На основі узагальнення наукових підходів, результатів констатувального експерименту визначено педагогічні умови ефективної реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Доведено, що такими умовами є: створення культурно-освітнього середовища закладу вищої освіти, що сприяє позитивній мотивації майбутніх учителів до патріотичного виховання; використання інноваційних методів, форм та засобів у підготовці майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів; моделювання соціально-професійних ситуацій з метою формування діяльнісно-творчого компонента підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання.

Таким чином, розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічних умов її реалізації»** визначено критерії, показники та рівні підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва; експериментально перевірено ефективність моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Програми українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді визначено й охарактеризовано критерії підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та відповідні їм показники: когнітивно-оцінний (обізнаність із сутністю патріотизму, ступінь ознайомлення з історико-культурною спадщиною), мотиваційно-ціннісний (пізнавальний інтерес до українського музичного мистецтва, емоційний відгук на твори українського музичного мистецтва), діяльнісно-творчий (потреба в самовдосконаленні та у вивченні творів, частота звернень, систематичність участі студентів у заходах патріотичної спрямованості, творча ініціатива в реалізації патріотичної діяльності). Критерії та показники підготовленості охоплюють основні характеристики і дають можливість встановити рівень її сформованості: високий, середній, низький.

Головне завдання педагогічного експерименту полягало в перевірці моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва на основі обґрунтованих педагогічних умов. В експерименті брали участь 259 студентів та 47 викладачів.

У процесі констатувального етапу педагогічного експерименту відповідно до виокремлених критеріїв та показників підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами музичного мистецтва виявлено недостатній рівень сформованості досліджуваної якості. Таким чином, аргументовано необхідність розроблення моделі та впровадження педагогічних умов ефективної її реалізації.

У ході формувального експерименту було реалізовано такі етапи: мотиваційний, перетворювальний та діяльнісно-творчий.

На першому (мотиваційному) етапі – у створеному культурно-освітньому середовищі закладів вищої освіти надавалася перевага формуванню особистості студентів, позитивній мотивації до патріотичного виховання. Використання методів інтерв'ю, бесіди, включеного та опосередкованого спостереження дозволило встановити, що студенти усвідомлювали мету та визначалися зі змістом патріотичного виховання за допомогою прослуховування музичних творів у створеному культурно-освітньому середовищі закладу вищої освіти (концерти, фестивалі, екскурсії, відзначення пам'ятних дат, студентське радіо). Під час опанування студентами інтегрованих блоків при викладанні педагогіки, історії педагогіки, історії педагогіки вищої школи, історії української культури, зокрема, міждисциплінарних тем, що спрямовані на формування патріотизму, та позааудиторних занять («Патріотична музика в житті людини» у формі лекції удвох, ток-шоу «Топ-10 найкращих сучасних патріотичних пісень») конкретизуються уявлення студентів щодо проявів патріотизму (любов до власного народу, рідної землі, громадянська активність, відповідальність, гідність). Під час диспуту «Духовний

музичний фронт, або як перемагати в інформаційній війні» відбувалося безпосереднє залучення до музичного мистецтва, що сприяло виробленню у студентів високих ціннісних критеріїв і норм соціального життя.

На другому (перетворювальному) етапі формувального експерименту, під час проведення аудиторних та позааудиторних занять з використанням інтерактивних методів відбувалося засвоєння теоретичних знань з питань патріотичного виховання через ретельний змістовний аналіз музичних творів патріотичного змісту. Було реалізовано інноваційні форми, методи, засоби підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Метою заходів «Унікальні історії нашої музичної культури», «Українські патріотичні марші», «Значення творчої спадщини Квітки Цісик та Соломії Крушельницької» було формування почуттів любові до української музичної культури, поваги та гордості за свою націю. У контексті профілактики крайнього націоналізму було проведено тренінг на формування етнотолерантності. Виявлено ефективність заходу «Державний Гімн України: історія та сучасність» у формуванні поваги до державного символу країни. Аргументовано, що сформований рівень музичної культури студентів забезпечив сприйняття мистецтва на такому рівні, який дозволяє включення у власний духовний простір життєвого досвіду іншої людини, що здійснюється через виявлення світовідчужань, закладених у музичному образі, передачу цікавих фактів, пов'язаних зі створенням твору, життям і творчістю автора.

На третьому (діяльнісно-творчому) етапі увага майбутніх учителів зосереджувалася на моделюванні соціально-професійних ситуацій з метою підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Доведено, що під час самостійної роботи, педагогічної практики, активної участі студентів у позааудиторних заходах відбувалося перетворення переконань і ставлень у музично-творчу діяльність, що підтверджує результативність попередніх двох етапів. Реалізація досліджуваного процесу відбувалася в межах творчого застосування набутих знань і практичних навичок у процесі навчальних практик, роботи над творчими музичними проектами (створення музичних збірок, написання власної музики), гри в музичних колективах, участі в концертах, конкурсах патріотичної пісні, музичних флешмобах, благодійних акціях.

Застосування діагностичного інструментарію дало можливість встановити, що за показниками когнітивно-оцінного критерію підготовленість майбутніх учителів до патріотичного виховання сформовано на високому рівні у 43 % студентів, на середньому – у 30,6 %, низькому – у 26,4 %; за показниками мотиваційно-ціннісного критерію сформовано на високому рівні – у 61,2 %, на середньому – у 21,7 %, низькому – у 17,1 %; за показниками діяльнісно-творчого критерію сформовано на високому рівні – у 32,1 % студентів, на середньому – у 28,8 %, низькому – у 39,1 %. Виявлено проблеми,

що перешкоджають підготовці майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів, а саме: відсутність мотивації на досягнення успіху у виховній діяльності, недостатній рівень знань українського музичного мистецтва за обсягом та змістом, недостатній рівень патріотичної активності студентів.

Підготовка майбутніх учителів здійснювалася з урахуванням педагогічних умов, удосконалених робочих навчальних програм дисциплін гуманітарного і професійного циклів (педагогіки, історії педагогіки, історії педагогіки вищої школи, історії української культури тощо), навчальних педагогічних практик відповідним змістом, формами та методами, позааудиторних виховних заходів патріотичної спрямованості.

Здійснене порівняння результатів проведеного формувального експерименту засвідчило позитивну динаміку сформованості підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Виявлено, що за узагальненими показниками 56,3 % респондентів після завершення експерименту знаходилися на високому рівні сформованості підготовленості до патріотичного виховання школярів. Середній рівень представлений у 29,2 % досліджуваних. На кінець експерименту було виявлено, що низький рівень сформованості підготовленості в майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів зменшився на 14 % та представлений у 14,5 % досліджуваних (табл. 1).

Результати педагогічного експерименту піддавалися аналізу із застосуванням Z-критерію Стьюдента для перевірки гіпотези про співвідношення пропорцій генеральних сукупностей за пропорціями у двох вибірках та критерію Манна-Уїтні про співвідношення медіан для порядкових шкал.

Таблиця 1

Рівні підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів на початку та в кінці експерименту за критеріями (%)

Критерії	Рівень підготовленості					
	високий		середній		низький	
	до експ.	після експ.	до експ.	після експ.	до експ.	після експ.
Когнітивно-оцінний	43	52,5	30,6	35,5	26,4	12
Мотиваційно-ціннісний	61,2	72,3	21,7	17,9	17,1	9,8
Діяльнісно-творчий	32,1	43,6	28,8	32,6	39,1	23,8
Загальний рівень підготовленості	45,4	56,1	27	28,7	27,6	15,2

У результаті застосування на формувальному етапі педагогічного експерименту розробленої моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічних умов її ефективної реалізації виявлено позитивні зміни в

підготовленості майбутніх учителів до досліджуваного процесу, а саме: обізнаність із сутністю патріотизму, ступінь ознайомлення з історико-культурною спадщиною, пізнавальний інтерес до українського музичного мистецтва, емоційний відгук на твори українського музичного мистецтва, потреба у самовдосконаленні та у вивченні творів, частота звернень, систематичність участі студентів у заходах патріотичної спрямованості, творча ініціатива в реалізації патріотичної діяльності. Водночас сформовано складові почуття патріотизму: любов до народу, батьківщини, держави, повага, гордість, відданість, готовність до дій, альтруїзм, відповідальність, небайдужість, вірність, жертвовність, гідність.

Отже, результати експериментальної роботи щодо впровадження розроблених моделі та педагогічних умов її реалізації засвідчили позитивну динаміку змін у показниках і рівнях підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

ВИСНОВКИ

1. На підставі вивчення законодавчих та нормативних документів, наукових та навчально-методичних праць українських учених з'ясовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів. Визначено сутність понять «патріотизм», «патріотичне виховання» та «підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів». Виявлено, що підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів в освітньому процесі не має системного і цілісного характеру. Констатовано, що аудиторні заняття, позааудиторні заходи, самостійна підготовка та навчальні практики недостатньою мірою спрямовано на виховання патріотичних почуттів та якостей молоді, зокрема, через включення до освітнього процесу творів українського музичного мистецтва. Підготовка майбутніх учителів до виховання учнів із використанням усіх видів (народного, класичного і сучасного) музичного мистецтва є перспективним засобом пізнання, який є запорукою підвищення ефективності засвоєння студентами ідеї, цілей і завдань патріотичного виховання. Доведено, що стратегічним напрямом є виховання активної, творчої особистості, громадянина, патріота, готового до самовдосконалення та самореалізації на користь Батьківщини.

2. Розкрито педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді. Доведено, що в підготовці майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів українське музичне мистецтво посідає особливе місце, послуговується музичними творами, спрямованими на формування патріотичних почуттів, переживань, рефлексії, уявлень, що допомагають самоідентифікувати себе з патріотом, громадянином, представником нації. З'ясовано педагогічний вплив українського музичного мистецтва як процесу і результату суттєвої зміни установок, ціннісних орієнтирів, що розвиває поведінкову активність людини

шляхом взаємодії з мистецтвом. Констатовано, що викликані за допомогою образів музичного твору емоції впливають на свідомість особистості, забезпечують формування певних якостей внутрішньої структури особистості, є передумовою формування ціннісних пріоритетів у процесі виховання патріота та спонукають до переоцінки його цінностей. Систематизовано репертуарний список музичних творів патріотичної спрямованості на основі образно-тематичного змісту за такими напрямками: героїко-патріотична спрямованість (формування в молоді готовності захищати свою Батьківщину), лірико-патріотична спрямованість (плекання любові до рідної землі, природи, сім'ї), національно-культурна спрямованість (розвиток почуття національної гідності, відповідальності та гордості за культуру свого народу).

3. Визначено сутність підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва як процесу набуття студентами у процесі освітньої діяльності знань, умінь, навичок, світогляду та цінностей, результатом чого є їхня підготовленість до виховної роботи, спрямована на патріотичне виховання.

Визначено критерії та показники підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва: когнітивно-оцінний (обізнаність із сутністю патріотизму, ступінь ознайомлення з історико-культурною спадщиною); мотиваційно-ціннісний (пізнавальний інтерес до українського музичного мистецтва, емоційний відгук на твори українського музичного мистецтва, потреба у самовдосконаленні та у вивченні творів українського музичного мистецтва); діяльнісно-творчий (частота звернень до творів українського музичного мистецтва (слухання, виконання), систематичність участі студентів у заходах патріотичної спрямованості, творча ініціатива в реалізації патріотичної діяльності).

Встановлено такі рівні підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання: високий, середній, низький. Виявлено переважно низький (27,5 %) та середній (27 %) рівні сформованості підготовленості майбутніх учителів на констатувальному етапі експерименту, що засвідчили необхідність оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів, обґрунтування педагогічних умов.

4. Розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва, яка включає мету, завдання, підходи, принципи, зміст, етапи, методи, засоби, форми, засоби діагностування. Компоненти досліджуваного процесу реалізуються на мотиваційному, перетворювальному, діяльнісно-творчому етапах та визначають зміст підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів.

Виявлено та обґрунтовано педагогічні умови реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва: створення культурно-освітнього середовища закладу вищої освіти, що сприяє позитивній мотивації майбутніх учителів до патріотичного виховання; використання інноваційних методів,

форм та засобів у підготовці майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів; моделювання соціально-професійних ситуацій з метою формування підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Виявлено етапи реалізації педагогічних умов: мотиваційний, перетворювальний, діяльнісно-творчий.

5. Експериментально перевірено ефективність моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації, що передбачало опанування студентами інтегрованих блоків при вивченні дисциплін гуманітарного і професійного циклів (педагогіка, історія педагогіки, історія педагогіки вищої школи, історія української культури тощо), їх участь у позааудиторних заходах, у навчальних практиках, зміст яких доповнено традиційними та інноваційними формами і методами з використанням музичного матеріалу, систематизованого за образно-тематичним принципом.

Результати формувального експерименту показали позитивні зміни за всіма компонентами підготовки, що підтверджено розрахунком критичного рівня значущості та співвідношенням медіан для порядкових шкал.

Діагностування підготовленості майбутніх учителів на формувальному етапі експерименту засвідчило, що 56,1 % студентів виявили високий рівень підготовленості на основі визначених критеріїв, 28,7 % – знаходяться на середньому, 15,2 % – на низькому рівнях підготовленості до патріотичного виховання. Позитивна динаміка підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів була досягнута внаслідок упровадження методичних рекомендацій щодо патріотичного виховання студентської молоді, які включають практичні розробки виховних заходів, спрямованих на підготовку майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами музичного мистецтва. Подальша перспектива наукових пошуків лежить у площині вивчення особливостей розвитку патріотичних якостей керівників виховного процесу та викладацького складу засобами музичного мистецтва, розробки та введення відповідного блоку на курсах підвищення кваліфікації для викладачів; дослідженні праксеологічного підходу в підготовці фахівців до патріотичного виховання школярів, вивченні потреби в медійному (інформаційному) патріотизмі.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті у фахових виданнях України

1. Тупікова Г. А. Сутність і форми прояву феномену патріотизму. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. № 1 (26). С. 148–155.

2. Тупікова Г. А. Історичний генезис змісту поняття патріотизму. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2015. Вип. 51. С. 113–117.

3. Тупікова Г. А. Патріотичне виховання студентів на основі українського музичного мистецтва в ХІХ столітті. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2016. Вип. 53. С. 37–40.

4. Тупікова Г. А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. *Педагогіка та психологія*. 2016. Вип. 53. С. 148–155.

5. Тупікова Г. А. Методичні засади виховання патріотизму майбутніх учителів у вищому навчальному закладі. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2016. № 1 (30). С. 60–68.

6. Тупікова Г. А. Реалізація моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка: Педагогіка*. 2016. № 1 (3). С. 73–76.

Стаття у зарубіжному виданні

7. Тупікова Г. А. Патріотичне виховання студентської молоді засобами музичної державної символіки. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. Vol. III (34). Issue: 69. P. 70–73.

Навчально-методичний посібник

8. Тупікова Г. А. Патріотичне виховання школярів засобами українського музичного мистецтва: теорія та практика: навчально-методичний посібник. Чернігів: Чернігівський музичний коледж імені Л. М. Ревуцького, 2017. 67 с.

Методичні рекомендації

9. Тупікова Г. А. Виховання патріотизму майбутніх учителів засобами українського музичного мистецтва: методичні рекомендації. Чернігів, 2015. 100 с.

Публікації у матеріалах науково-практичних конференцій

10. Тупікова Г. А. Аналіз виконання програм з патріотичного виховання сучасного українського студентства. *Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки*: зб. наук. робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 червня 2015 р.). Одеса, 2015. С. 64–68.

11. Тупікова Г. А. Зміст патріотичного виховання студентів на основі використання творів українського музичного мистецтва. «*Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)*»: зб. тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 вересня 2015 р.). Львів, 2015. С. 87–90.

12. Тупікова Г. А. Кобзарське мистецтво як засіб патріотичного виховання молоді. *Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на*

розвиток практики в Україні: зб. тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 лютого 2016 р.). Львів, 2016. С. 89–90.

13. Тупікова Г. А. Патріотичне виховання майбутніх учителів засобами українського музичного мистецтва в системі неперервної освіти. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад: зб. наук. праць матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 травня 2016 р.). Київ, 2016. С. 248–250.*

14. Тупікова Г. А. Підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів у сучасних реаліях. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: матеріали Першої усеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (18 травня 2017 р.). Суми, 2017. С. 29–31.*

Тупікова Г. А. Підготовка майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

Дисертація є першим у теорії і методиці професійної освіти теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. З'ясовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів. Розкрито педагогічний потенціал українського музичного мистецтва щодо патріотичного виховання сучасної молоді. Визначено сутність, критерії, показники та рівні підготовленості майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації. Експериментально перевірено ефективність моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та педагогічні умови її реалізації.

Ключові слова: патріотизм, патріотичне виховання школярів, майбутні вчителі, українське музичне мистецтво, професійна підготовка, заклади вищої освіти, засоби підготовки, педагогічні умови, модель.

Тупікова А. А. Подготовка будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального

образования. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2018.

Диссертация является первым в теории и методике профессионального образования теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства. В диссертации определено состояние разработанности проблемы подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников. Подготовка будущих учителей к воспитанию учащихся с использованием всех видов (народного, классического и современного) музыкального искусства является перспективным средством познания, залогом повышения эффективности усвоения студентами главной идеи, целей и задач патриотического воспитания.

Охарактеризовано педагогическое воздействие украинского музыкального искусства как процесса и результата существенного изменения установок, ценностных ориентиров, развивающего поведенческую активность человека путем взаимодействия с искусством. Систематизирован репертуарный список музыкальных произведений патриотической направленности на основе образно-тематического содержания по следующим направлениям: героико-патриотическая направленность (формирование у молодежи готовности защищать свою Родину), лирико-патриотическая направленность (воспитание любви к родной земле, природе, семье), национально-культурная направленность (развитие чувства национального достоинства, ответственности и гордости за культуру своего народа).

Определена сущность подготовленности будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства как процесса получения студентами в процессе образовательной деятельности знаний, умений, навыков, мировоззрения и ценностей, результатом которого является их подготовленность к воспитательной работе, направленная на патриотическое воспитание. Структурными компонентами этого процесса является когнитивный, мотивационно-ценностный, деятельностно-творческий, эмоциональный. Определены критерии (когнитивно-оценочный, мотивационно-ценностный и деятельностно-творческий), уровни (высокий, средний, низкий) и показатели подготовленности будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства.

Разработана и научно обоснована модель подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства, которая включает цель, задачи, подходы, принципы, содержание, этапы, методы, средства, формы, средства диагностирования. Компоненты исследуемого процесса реализуются на мотивационном, преобразовательном, деятельностно-творческом этапах и определяют содержание подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников.

Выявлены и обоснованы педагогические условия реализации модели подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства: создание культурно-

образовательной среды учреждения высшего образования, которая способствует положительной мотивации будущих учителей к патриотическому воспитанию; использование инновационных форм, методов и средств в подготовке будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников; моделирование социально-профессиональных ситуаций с целью формирования подготовленности будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства.

Разработаны, опубликованы и внедрены в образовательный процесс заведений высшего образования методические рекомендации по подготовке будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства, которые содержат авторские разработки воспитательных мероприятий музыкально-патриотического направления. Проведена экспериментальная работа по проверке эффективности модели подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников. На основе результатов экспериментально-исследовательской работы сделаны выводы о результативности подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию учеников средствами украинской музыки посредством разработанных критериев, их показателей и уровней.

Ключевые слова: патриотизм, патриотическое воспитание школьников, будущие учителя, украинское музыкальное искусство, профессиональная подготовка, заведения высшего образования, способы подготовки, педагогические условия, модель.

Tupikova G. A. Preparation of the future teachers for patriotic education of schoolchildren by means of Ukrainian musical art. – Manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

The thesis is the first in theory and methodology of professional education theoretical-experimental study of the problem of preparation of the future teachers for patriotic education of schoolchildren by means of Ukrainian musical art. The state of elaboration of the problem of the future teachers' preparation for patriotic education of schoolchildren is found out. The pedagogical potential of Ukrainian musical art concerning patriotic education of modern youth is revealed. The essence, criteria, indicators and levels of preparedness of the future teachers for patriotic education of schoolchildren by means of Ukrainian musical art are determined. The model of preparation of the future teachers for patriotic education of schoolchildren by means of Ukrainian musical art and pedagogical conditions of its realization are developed and scientifically grounded. The effectiveness of the model of preparation of the future teachers for patriotic education of schoolchildren by means of Ukrainian musical art and pedagogical conditions for its realization are experimentally tested.

Key words: patriotism, patriotic education of schoolchildren, future teachers, Ukrainian musical art, professional training, higher educational establishments, means of preparation, pedagogical conditions, model.

Підписано до друку 20.04.2018 р. Формат 60x90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.